

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

BSAG (Elävä Itämeri säätiö) kiittää mahdollisuudesta lausua vanhojen metsien kriteereistä. BSAG:n päätavoitteena on parantaa Itämeren ja sen valuma-alueen vesistöjen tilaa. Pureudumme varsinaisiin juurisyihin ja kehitämme sekä jalkautamme parhaita tutkimuksiin perustuvia käytäntöjä, joilla elinkeinojen toimintaedellytykset säilyvät tai paranevat negatiivisten vesistö-, monimuotoisuus- ja ilmastovaikutusten pienentyessä.

BSAG on perehtynyt niin vanhojen metsien kriteerien ehdotukseen kuin niiden määrittelyn tausta-asiakirjoihin. BSAG pitää nyt lausunnolla olevia kriteereitä täysin riittämättöminä turvaamaan komission ohjeen tarkoittamat kaikki luonnontilaiset ja vanhat metsät. Vanhat metsät ja luonnonmetsät ovat Suomessa intensiivisen metsätaloushistorian takia merkittävimpiä elinympäristöjä luontokadon pysäyttämisen kannalta. Suomella on Ruotsin kanssa EU:n alueella erityinen vastuu boreaalisten metsien suojelusta. Nyt esitettyjen kriteerien soveltaminen hallituksen esittämällä tavalla johtaa lopputulokseen, jossa suojeluun päätyisi lähinnä alueita, joita ei muutenkaan hakattaisi. Esitetyillä kriteereillä luontokatoa ei siten pystytä edes hidastamaan. Päätös mahdollistaa jatkossakin ekologisesti erittäin arvokkaiden kohteiden hakkaamisen Suomessa. Käytännössä tämä johtaa monien vanhoista metsistä riippuvaisten lajien kantojen heikkenemiseen ja häviämiseen.

Vanhojen metsien pinta-alan lisääntyminen sekä suojelualueilla että puuntuotannossa olevilla metsämailla parantaisi tutkimusten mukaan selvästi monien lajien tilannetta.

Suomessa esiintyvistä metsälajeista noin 12 000 on suoraan puista riippuvaisia lajeja. Näistä 5 000 lajia on eri-ikäisistä ja -kokoisista kuolleista puista ja noin 1 000 vanhoista elävistä puista riippuvaisia lajeja (Keto-Tokoi & Siitonen 2021). Vanhojen metsien sekä vanhojen ja kookkaiden puiden väheneminen on yksi taantumisen syy kolmasosalle uhanalaisista ja silmälläpidettävistä metsälajeista (542/1587 lajia) sekä tulevaisuuden uhkatekijä 34 %:lle näistä lajeista (Hyvärinen ym. 2019). Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa korostettiin olemassa olevien vanhojen metsien ja vanhoja puuyksilöitä sisältävien metsien säästämistä, koska niiden palauttamiseen ei ole nopeita luonnonhoidollisia keinoja (Kouki ym. 2018). Vanhojen metsien pinta-alan lisääntyminen sekä suojelualueilla että puuntuotannon metsämaalla parantaisi selvästi vanhojen metsien ja vanhojen puiden lajiston tilannetta (Salminen ym. 2023). Lisäsuojelu on välittömänä toimenä monimuotoisuuden turvaamisen kannalta merkittävä, sillä sen avulla pystytään vaikuttamaan kaikkein uhanalaisimpaan osaan metsäluontoamme. Monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmasta suojeltujen metsien tarve kasvaa, mitä intensiivisemmin metsiä puuntuotannollisesti hyödynnetään (Salminen ym. 2023). Metsätalouden luonnonhoitoa on kehitetty 1990-luvulta lähtien, mutta taso on ollut silti tutkimusten esittämään tarpeeseen nähden alhainen, eivätkä sertifikaatit takaa metsätalouden ekologista kestävyyttä (Korhonen ym. 2016 & 2020; Punttila 2020; ELY-keskukset 2021; Luonnonkirjo 2021). Tarve lisäsuojelulle korostuu, sillä puuntuotannon intensiteetti ei ole Suomessa vähenemässä ja hakkuutasot ovat pysyneet erittäin korkeina, ylittäen tietyissä eteläisissä maakunnissa toistuvasti suurimmat puuntuotannollisestikin ylläpidettävät hakkuutasot (Luke/hakkuukertymä, 2023).

Suomi on yksi Euroopan metsäisimpiä maita. Maa- ja metsätalousministeriön mukaan Suomen metsämaasta (yht. noin 22,6 milj. ha) on jätetty metsätaloustalouden ulkopuolelle 2,27 miljoonaa hehtaaria eli 10 % metsäpinta-alasta. Kyseisestä suojellusta alueesta varsinaista metsämaata on kuitenkin vain 1,23 milj. ha. Loput reilu 1 milj. ha on heikkokasvuista ja harvapuustoista kitumaata, joka useimmiten tarkoittaa karua suota tai kallioista maata. Kokonaan hakkuuden ulkopuolella olevaa suojeltua metsämaata (pl. kitumaa) on Etelä-Suomessa vain 0,32 milj. ha. Lähes 80 % tähän mennessä suojelluista metsämaa-alueista sijaitsee Pohjois-Suomessa (Luke/tilastot, 2022). Pohjois-Suomen suojelualueet eivät kuitenkaan turvaa niiden lajien tulevaisuutta, joiden esiintymisalueena on Etelä-Suomi. Intensiivisillä metsäteollisuusalueilla Kaakkois-Suomessa suojelupinta-ala on vain n. 4 % metsä-alasta. Jottemme kiihdytä jo käynnissä olevaa luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä, tarvitsemme lisää suojeltuja, vanhoja ja luonnontilaisia metsiä myös Etelä-Suomen alueelta ja kussakin maakunnassa (Kangas ym. 2023).

Esimerkkeinä Suomen vanhoissa metsissä esiintyvistä uhanalaisista lajeista, joiden tilanne on viime vuosina heikentynyt entisestään, voi mainita muun muassa lohikäävän, joka tarvitsee mäntylahopuujatkumoa selviytyäkseen. Lohikäävän status muuttui vuoden 2010 arvion "vaarantunut" -luokasta "erittäin uhanalaiseksi". Myös maalahopuulla elävän aarnihaarakkaan status muuttui erittäin uhanalaisesta äärimmäisen uhanalaiseksi. Edellä mainitut lajit ovat vain pari esimerkkiä siitä, minkälaisen kasvien ja eliöiden elinolosuhteita ollaan nyt rajaamassa entistä kapeammiksi. Lisäksi uusimmassa Suomen lajien uhanalaisuusarviossa (Hyvärinen ym. 2019) mainitaan boreaalisten metsien perhoslajiston taantuneen eteläisemmässä Suomessa erityisesti

varttuneiden metsien vähenemisen vuoksi. Myös 51 jäkälälajin status muuttui kielteisempään suuntaan. Yleisimmäksi syyksi tähän mainitaan ”vanhojen metsien ja kookkaiden puiden väheneminen”. Sama syy mainitaan tärkeimmäksi, ensisijaiseksi syyksi ja uhkatekijäksi noin 20 % uhanalaisista metsälajeista. Ensisijaisesti metsissä eläviä uhanalaisia lajeja on viimeisimmän kartoituksen mukaan 833 lajia.

Eliölajeja arvioidaan hävinneen Suomesta 312 lajia. Syitä niiden häviämiseen on monia, mutta merkittävimmäksi häviämisen syyksi (68 lajia) Hyvärinen ym. (2019) arvioivat metsäelinympäristöjen muutokset. Erityisesti vanhojen metsien sekä kookkaiden ja lahopuiden väheneminen on johtanut lajien alueelliseen häviämiseen. Yhden lajin häviäminen johtaa luonnossa usein monen siitä riippuvaisen lajin häviämiseen ja ravintoverkkojen muutoksiin. Lajien häviäminen sekä populaatioiden pienenemisen aiheuttama geenivarannon vähentyminen heikentää lajien mahdollisuuksia säilyä ilmaston muuttuessa. Jo pelkästään epäsuotuisat sääolot tai elinympäristön laadun heikkeneminen (esim. lahopuujuoksumon katkeaminen) saattavat aiheuttaa lajin häviämisen lajin populaatiokoon ollessa pieni (Hanski 2016). Mitä pienemmäksi sopivat elinympäristöt kutistuvat ja mitä pidemmäksi sopivien alueiden välimatka toisiinsa kasvaa, sitä heikommät ovat uhanalaisten eliölajien selviämismahdollisuudet.

Suomi on valtiona sitoutunut pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen eli luontokadon. Suojelukriteerien valinnalla on merkittävä vaikutus siihen, kykeneekö Suomi pysäyttämään metsiensä luontokadon. Osa lajeista pystyy siirtymään pitkiäkin matkoja, ja mahdollisesti löytämään tällä tavoin uusia sopivia elinalueita, mutta joillekin lajeille jopa kilometrinkin siirtymä on fyysisesti mahdoton. Kuten Luonnonvarakeskuksen tutkimuspäällikkö M. Melin (2024) totesi (vapaasti muotoiltu): ”Koska luonnontilaisten metsien syntyminen vie useita vuosisatoja, tehokkainta olisi suojella nyt ne alueet, jotka edes vähän jo muistuttavat vanhoja metsiä. Niillä on paras ja todennäköisin potentiaali kehittyä luonnontilaiseksi metsäksi. Jos emme näin toimi, ainakin osa vahvan kehityspotentiaalinen omaavista metsistä menee hakkuuseen, jolloin osa lajeista oletettavasti ehtii kuolla ennen kuin niin sanottuja uusia vanhoja metsiä ehtii kehittyä.” Tieteellisin perustein laaditut kriteerit ovat keskeinen työkalu suojelulle, mutta hallituksen esityksellä tämä työkalu jää Suomessa hyödyntämättä.

Vanhojen metsien määrittelyn tulee perustua komission ohjeisiin ja edistää biodiversiteettistrategiaa, mutta ennen kaikkea antaa metsälajeille säilymisen mahdollisuus

EU:n biodiversiteettistrategia 2020 ”Luonto takaisin osaksi elämäämme” edellyttää, että kaikki vielä jäljellä olevat luonnontilaiset metsät (primary forests) ja lisäksi kaikki vanhat metsät (old-growth forests) tulee suojella tiukasti EU:n jäsenvaltioissa vuoden 2029 loppuun mennessä. Komission ohje koskee kaikkia suojelun arvoisia metsiä maanomistajasta riippumatta. Komissio julkaisi ohjeistuksen,

jota jäsenvaltioiden tulee käyttää toteuttaessaan näiden metsien tiukkaa suojelua (Euroopan komissio 2023). Komission ohjeen mukaan vanhan metsän tunnistamisessa käytettävien kansallisten menetelmien tulee perustua ohjeen indikaattoreihin ja olla yhdenmukaisia yhteisen määritelmän kanssa. Lisäksi kansallisten menetelmien tulee perustua tieteeseen, olla avoimesti laadittuja ja julkisesti saatavilla. Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kartoitus on toteutettava, kun niiden tunnistamista ja kartoittamista koskevat menetelmät on laadittu kansallisesti. Näiden menetelmien on perustuttava komission ohjeessa oleviin määritelmiin, kriteereihin ja indikaattoreihin.

BSAG toteaa, että vanhojen metsien asianmukainen suojelu toteuttaisi myös komission edellytystä turvata luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutaso ja toteuttaa toimia, joilla suojelutasoa parannetaan 30 % lajeista ja luontotyypeistä. Tärkeintä on, että laaditaan tutkimuksiin perustuva ekologisesti kytkeytynyt, suojelualueiden ja kevyemmän metsänkäsittelyn verkosto, jolla turvataan suomalaisen metsälajiston säilyminen siltä osin kuin se edelleen on mahdollista.

Hallituksen esitys vanhojen metsien kriteereiksi ei vastaa komission vaatimuksia ja johtaa jo tällä hetkellä metsätalouskäytön ulkopuolella olevien metsien näennäiseen suojeluun.

Vaikka komission ohjeen mukaan suojeltaviksi tulisi asettaa sekä luonnontilaiset että vanhat metsät, esitetään nyt lausunnolla olevassa hallituksen kriteeriedotuksessa, että suojeltavat metsät ovat samaan aikaan sekä luonnontilaisia että vanhoja. Merkittävä osa komission tarkoittamista metsistä jäisi siis suojelun ulkopuolelle Suomessa. Luonnontilaisen ja vanhan metsän käsitettä ja limittäisyyttä avataan SYKEN ja LUKEn raportin kuvassa 1 (Syrjänen ym. 2023). Esityksen voidaan siis katsoa toteuttavan osin Suomen nykyistä hallitusohjelmaa, johon on kirjattu, että ”hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset, vanhat metsät. Hallitus varmistaa riippumattoman kriteeristön valmistumisen nopealla aikataululla”. Hallitusohjelman tarkoituksena on siis suojella ainoastaan valtion mailla olevat vanhat metsät, jotka ovat myös samaan aikaan luonnontilaisia. Yksityisten metsänomistajien omistamien arvokkaiden metsäkohteiden suojelua jatketaan hallitusohjelmakirjauksessa vapaaehtoisuuteen eli METSO-ohjelmaan perustuen.

Kuitenkin myös tällaisten vanhojen ja samanaikaisesti luonnontilaisten metsien joukosta hallituksen esityksessä otettaisiin mukaan ainoastaan valtion mailla olevat ainutlaatuisimmat kohteet. Esitetyssä ratkaisussa suojelun piiriin otettavien metsien kriteerit on asetettu lahoppuuston ja metsien iän osalta kaikkein korkeimpaan luokkaan tarkoittaen käytännössä sitä, ettei tällaisia metsiä juurikaan löydy edes jo valmiiksi suojelluista metsistä. Ikä- ja lahoppuurat eivät siis perustu tieteeseen, vaan poliittiseen päätökseen, jossa on valittu tiukin mahdollinen raja ekologisesti järkevän ja vaikuttavan kokonaisuuden sijaan. Esitys ei vastaa komission ohjeen vaatimuksia kohdistaa suojelua ekologisesti arvokkaisiin metsiin ja sivuuttaa myös komission ohjeen siitä, että ”kuolleen puuaineksen määrässä ja tyyppissä voi olla suuria eroja vanhojen metsien välillä”.

SYKE:n laatimassa taustaraportissa (Syrjänen ym. 2023) mainitaan, että ”Metsän ikä sekä luonnontilaisuus voivat vaihdella liukuvasti, mistä syystä vanhoille metsille ei voi määrittää yhtä täsmällistä, tieteeseen perustuvaa indikaattorien kynnyisarvoa”. Lisäksi todetaan, että ”Tähän raporttiin on kuitenkin koottu mahdollisia tiedeperustaisia tapoja tarkastella vanhojen metsien ominaisuuksia ja löytää arvokkaita vanhan metsän kohteita komission ohjeistukseen pohjautuen”. Hallituksen esittämä suojelukriteerieriehto perustuu valtapuuston keski-ikään. Osa luonnontilaisista vanhoista metsistä voi kuitenkin tutkimusten mukaan olla valtapuustoltaan myös nuoria. Lisäksi luonnontilaiset metsät muodostavat mosaikin vanhoista ja nuorista puista tai puuryhmistä, koska luonnonmetsien ominaispiirre on luontainen uudistuminen häiriödynamiikan seurauksena.

Hallituksen esityksessä hemi- ja eteläboreaalialle alueelle on havupuuvaltaisilla alueilla esitetty valtapuuston keski-ikäksi 140 vuotta. Valtapuustoltaan alle 140-vuotiaissa metsissä saattaa hyvinkin esiintyä yli 200 vuotta vanhoja puuyksilöitä. Tuossa iässä mänty alkaa pikkuhiljaa keloutua ja voi Keski-Suomen ilmastossa säilyä pystyssä vielä seuraavat 100–250 vuotta, Pohjois-Suomessa jopa 700 vuotta (Keto-Tokoi & Siitonen 2021). Tämän jälkeen se saattaa säilyä maapuuna vielä parisataa vuotta. Ikäkriteeriä tulisikin tarkastella tutkijoiden esittämällä tavalla niin, että tällaisia metsiä tulisi riittävästi suojeluun.

Tarkasteluun tulee ottaa myös maankohoamisrannikon primäärisuknessiovaiheiden luonnontilaiset metsät. Primäärisuknessiometsät muodostavat kehityssarjoja, jotka alkavat rannanläheisistä lehtipuuvaltaisista pensaikoista ja lehtometsistä muuttuen kehityksen edetessä karummiksi havumetsiksi. Primäärisuknessiovaiheen metsien kehitys on sellainen, etteivät ne voi saavuttaa kriteerien mukaisia lahopuumääriä ensimmäisten satojen vuosien aikana. Lyhytikäisten lehtipuiden lahoamisnopeus johtaa siihen, ettei lahopuu ja ikäkriteerit täyty yhtä aikaa. Samoin havupuumetsiksi kehittyvät kohteet eivät voi niiden biologisen pitkäikäisyyden vuoksi saavuttaa kriteerit täyttävää lahopuumäärää alle 250 vuoden iässä merestä vapautuneissa kohteissa.

Kartoituksessa käytettävillä konkreettisilla ohjeilla on ratkaiseva merkitys suojelun lopputulokseen. Vaikka komission vaatimuksissa mainitaan, että kartoitusmenetelmien tulee olla avoimesti saatavilla, on inventoinnit Suomessa jo valtion metsissä aloitettu, eikä Suomessa lausunnonantajille ole annettu mahdollisuutta tutustua vanhojen metsien kartoitusohjeisiin. Kriteerit ovat siis jo lähtökohtaisesti valtapuuston määrittelyn osalta vastoin tieteellistä tietoa vanhojen metsien ekologisista ominaisuuksista. Lisäksi kriteerien tarkka soveltaminen jää arvailujen varaan ja tulee todettavaksi vasta lausuntoaajan päättymisen jälkeen. Tähtäkään osin komission ohjetta ei ole Suomessa noudatettu, eikä asian valmistelu noudata avoimuuden vaatimusta tai hyvän hallinnon periaatteita.

Suojelukriteerien päämääränä vaikuttaa olevan suojelupinta-alan minimointi, ei luonnon monimuotoisuuden sekä luonnontilaisten ja vanhojen metsien turvaaminen

Luonnonhoidon taso on ollut Suomessa pitkään riittämätöntä (Punntila ym. 2020, Punntila 2020; Siitonen ym. 2020 ja 2021; Syrjänen ym. 2024), vaikka se tiettyjen lajien osalta tilannetta parantaakin ja on ehdottoman tärkeää suojelun rinnalla. Tutkimusten mukaan suojelu on tehokkain keino luontokadon vähentämiseen (Dinerstein ym. 2019). Tarve lisäsuojelulle onkin Suomessa tutkijoiden mukaan ollut ilmeinen jo kauan ennen EU:n tekemiä linjauksia. Ekologisesti arvokkaimpien kohteiden suojelu vaatii lopulta vähemmän suojelupinta-alaa tavoitteeseen pääsemiseksi (Díaz ym. 2019). BSAG toteaa, että nyt esitettyjen kriteerien mukaan toteutettuna luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojelupinta-ala ei käytännössä tule kasvamaan luontokadon pysäyttämisen kannalta ekologisesti merkittävästi. Näennäinen suojelu ei edistä biodiversiteettistrategian tavoitteita. Suuri osa Suomen jo suojelluista vanhojen metsien alueistakaan ei täyttäisi nyt esitettyjä kriteerejä. Kriteerit johtavat ekologisesti arvokkaiden vanhojen metsien ja luonnontilaisten metsien hakkusiin kaventaen Suomen metsissä esiintyvää lajistoa entisestään. Luontokadon pysäyttäminen on entistä vaikeampaa ja vaatii jatkossa suurempaa suojeltua metsäpinta-alaa ja ennallistamista tavoitteen täyttymiseksi. Suojelupäätökset siirtyvät tulevaisuuteen, jolloin niiden toteuttaminen voi olla kalliimpaa ja monen lajin ja ekosysteemin osalta liian myöhäistä. Vaikka nuoremista talousmetsiköistä alettaisiin nyt kehittää vanhoja metsiä, niiden syntyminen vaatii niin pitkän ajanjakson, että tietyt lajit häviävät sillä aikaa, kun niille sopiva elinympäristö ehtii kehittyä.

Suomeen tarvitaan yksi yhteisesti jaettu tulevaisuudenkuva siitä, miten vahva metsäteollisuus ja elinvoimainen luonto mahtuvat samaan valtioon.

BSAG haluaa lausunnossaan tuoda esille myös metsäalan yhteiskunnallisen kokonaiskuvan, joka vaikuttaa myös yhteiskunnan suojeluratkaisujen taustalla. Metsäala ei tällä hetkellä houkuttele nuoria töihin, ja metsänomistajat tuntevat epävarmuutta metsäsääntelyyn liittyen. Samaan aikaan virkistyskäyttäjät ja luontojärjestöt kritisoivat metsien käyttöä, puun riittävyys aiheuttaa ongelmia, tuholaisriskit heikentävät tulevaisuuden hakkumahdollisuuksia ja metsälajiston köyhtyminen jatkuu. Keskustelu on usein kärjistynyt, tulevaisuuskuva epäselvä ja kansan mielipiteet jakautuneet.

BSAG on kevään 2024 aikana haastatellut laajan joukon tutkijoita ja sidosryhmiä. Selkeä viesti tutkijatapaamisista on ollut se, ettei tutkimustieto välity käytäntöön Suomessa tai se tapahtuu liian hitaasti. Metsien suojelu on merkittävä työkalu, jolla voidaan vaikuttaa kaikkein uhanalaisimpaan

osaan metsäluontoamme. On hälyttävää huomata, että myös vanhojen metsien suojelun kohdalla tutkimustietoa ei ole otettu riittävällä tasolla huomioon.

Suomi nousi sotien jälkeen hyvinvointivaltioksi metsäteollisuuden kasvun myötä ja lunasti silloin korkealla puukuutiotuotannollaan metsätalouden mallimaan aseman. Metsäteollisuuslaitokset ovat myös osoittaneet kykynsä kehittää vesienpuhdistus- ja ympäristönsuojelutekniikkaa maailman huipputasolle – jokainen tehtaan vaikutusalueella asuva on tämän konkreettisesti ympäristössään havainnut. Samaa kehitystason nousua ei kuitenkaan ole luonnonhoidon tason hitaasta noususta huolimatta tapahtunut merkittävässä määrin materiaalihankinnan puolella, eli metsätaloudessa (Salminen ym. 2023).

Metsäsektori tarvitsee positiivisen, nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin sopeutuvan yhteisesti jaetun tulevaisuuskuvan kirkastamista. Vanhojen metsien kriteereitä tulisi tarkastella uudestaan tutkijoiden näkemyksiin perustuen ja hyödyntää samalla mahdollisuus yhteisen tulevaisuuskuvan rakentamiseen. Suomessa on poikkeuksellista metsätalouden ja metsäekologian osaamista, jota kokonaisvaltaisesti hyödyntämällä Suomi voisi julistautua metsätalouden mallimaaksi myös ekologisesti kestävä metsätalouden osalta. Se edellyttää kuitenkin yhteiskunnallisten ympäristötavoitteiden huomiointia ja konkreettisia vastuullisuuteen ohjaavia muutoksia, joilla monimuotoisuuden köyhtyminen saadaan metsissä aidosti käännettyä laskuun ja kansainvälisten sitoumusten tavoitteet täytettyä. Ekologisesti ainutlaatuisten kohteiden hakkaamisen tulee yksinkertaisesti loppua – se on lopulta myös edellytys menestymiselle kansainvälisillä markkinoilla ja rahoitusmaailmassa.

Suojelun rahoitus tulee varmistaa ja siihen on myös keinoja.

Suojeltavien kohteiden ollessa maanomistajille taloudellisesti merkityksellisiä, tulee niiden suojelusta maksaa riittävä ja oikeudenmukainen korvaus tai tarjota vaihtoehtoisesti valtion metsätalousmaata vaihtomaana. Nykykäytäntö ei tue riittävässä määrin ns. vapaaehtoista metsien suojelua, sillä METSO-ohjelman piiriin eivät kaikki halukkaat metsiänsä saa, vaikka ne olisivat suojeluarvoiltaan merkittäviä. METSO-ohjelman rahoitus onkin nykyisellään riittämätön. Vain marginaalisella osalla metsänomistajista on mahdollisuus suojella metsiä ilman minkäänlaista korvausta. Uutta tutkimustietoa metsätalouden ekologisesta kestävydestä tulee niin nopeasti, ettei metsänomistajakentän tiedollinen motivointi ole mahdollista ajassa, joka ongelmien ratkaisemiseksi on käytettävissä. Jo pelkästään luontokato käsitteenä on usein heikosti ymmärretty ja tieto METSO-ohjelman korvaustasosta ja verovapaudesta tulee monelle edelleen yllätyksenä. On yhteiskunnan tehtävä huolehtia valtion sitoumuksista. Esimerkiksi biodiversiteettistrategian tavoitteet eivät voi teoriassakaan toteutua yli 600 000 metsänomistajan omaehtoisin toimin. Nykyisellä vauhdilla suojelutavoitteisiin päästään Metso-ohjelman avulla vasta yli 120 vuoden päästä (Keto-Tokoi 2021). Metso-ohjelman kehittämiseen on esitetty myös ratkaisuja (Hohti ym. 2019).

Suomi on yli puoli vuosisataa rahoittanut verovaroin metsätalouden tuki- ja kannustejärjestelmillä metsänomistajalle muutoinkin kannattavia metsänhoitotoimia. Tuetuista toimenpiteistä on aiheutunut huomattavia negatiivisia vaikutuksia metsäluonnon monimuotoisuudelle (Pihlainen ym. 2023). Suojeluun suunnattavia varoja on kohdennettu osin epäoptimaalisiin kohteisiin sekä väliaikaiseen suojeluun (Anttila ym. 2019). Tukirahoituksen perusteita tulee arvioida uudelleen ja allokoida huomattavasti suurempi osuus rahoituksesta toimenpiteisiin, joilla aikaansaadaan konkreettisia ympäristöhyötyjä. Myös markkinalähtöisiä rahoitusmekanismeja tulee hyödyntää, mutta niiden varaan ei voida rakentaa kestävä metsätaloutta. Verotuksellisia ratkaisuja ja ”aiheuttaja maksaa” -periaatteeseen pohjaavia rahastoja tulisi ottaa käyttöön rahoitusmekanismien joukossa. Suomeen tarvitaan pitkäaikainen ja oikeudenmukainen rahoitusohjelma, jonka avulla suojelu saadaan toteutettua ekologisesti järkevästi ja taloudellisesti kestävällä tavalla. Lisäksi tarvitaan mekanismeja, jotka kannustavat uusien suojelun arvoisten metsiköiden syntymiseen erityisesti alueilla, jotka edistävät suojelualueiden kytkeytyneisyyttä. Jokaisessa maakunnassa tulee varmistaa riittävä määrä talousmetsiä ja suojeltua metsää sekä luonnonhoidon keinoin parantaa talousmetsien ekologisia ominaispiirteitä siten, että eliöille sopivia elinympäristöjä on nykyistä enemmän. Toimintaympäristöstä tulee luoda sellainen, että maanomistaja voi hoitaa metsiään tietäen metsiensä tulevaisuuden vaihtoehtoiset ratkaisut nykyistä paremmin. Tällöin myös maanomistajalle syntyy intressi hoitaa talousmetsiään ja toisaalta suojella omat arvokkaat luontokohteensa.

BSAG yhtyy tutkijoiden esittämään vetoomukseen vanhojen metsien suojelemiseksi ja kriteerien määrittelyksi uudelleen, avoimessa ja tutkimukseen perustuvassa menettelyssä siten, että ekologinen kestävyys merkittävästi paranee nykyisestä tasosta (Tutkijavetoimus vanhojen metsien suojelemiseksi - Koneen Säätiö (koneensaatio.fi)). Suojelun tulisi perustua maakuntakohtaisiin tavoitteisiin ja varmistaa alueiden kytkeytyneisyys (Kangas ym. 2023). Kriteerien avoimen uudelleenmäärittelyn jälkeen kartoitukset tulee toteuttaa Suomessa riippumattoman tahon toimesta ja hyväksyttävä ympäristöviranomaisessa niin valtion kuin yksityistenkin mailla.

Lausunnon valmistelijat:

Taina Ihaksi

Projektijohtaja, Metsät

Risto Kuusakoski

Suunnittelija

Pieta Jarva,

LÄHTEITÄ:

Anttila, S., Löfström, I., Aapala, K. & Syrjänen, K. (toim.) (2019) METSO-tilannekatsaus 2018 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 43/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 50 s.

Dinerstein, E., Vynne, C., Sala, E., Joshi, A. R., Fernando, S., Lovejoy, T. E., Mayorga, J., Olson, D., Asner, G.P., Baillie, J.E. and Burgess, N.D., K. Burkart, R.F. Noss, Y.P. Zhang, A. Baccini, T. (2019) A Global Deal For Nature: Guiding principles, milestones, and targets. Science Advances. 5:4

Díaz, S. M., Settele, J., Brondízio, E., Ngo, H., Guèze, M., Agard, J., ... & Zayas, C. (2019) The global assessment report on biodiversity and ecosystem services: Summary for policy makers.

ELY-keskukset (2021) Perustelut ELY-keskusten vetäytymiselle PEFC-standardityöryhmästä.

Hanski, I. (2016) Messages from Islands: A Global Biodiversity Tour. University of Chicago Press.

Hohti (2019) METSO-ohjelman laadun arviointi ja vapaaehtoisen luonnonsuojelun ekologiset vaikutukset suojelualueverkostoon. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto Bio- ja ympäristötieteiden laitos Ekologia ja evoluutiobiologia 10.3.2016

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A., Liukko, U-M. (2019) Suomen lajien uhanalaisuus: punainen kirja 2019 = The 2019 red list of Finnish species. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Kangas, J., Majasalmi, T., Juva, K., Kotiaho, J. S., Ahlvik, L. (2023) Suomen luonnon tila ja tulevaisuus – skenaariotarkastelu luontokadon pysäyttämiseksi vaadittavista toimista. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 4B/2023

Keto-Tokoi, P. (2021) Metsätieteen päivät 2021. Esitelmä. Tutkimustiedon sivuutus päätöksenteossa.

Keto-Tokoi, P., Siitonen, J. (2021) Puiden asukkaat. 2. painos. Gaudeamus Oy, Helsinki.

Korhonen KT., Auvinen A.-P., Kuusela S., Punntila P., Salminen O., Siitonen J., Ahlroth P., Jäppinen J.-P., Kolström T. (2016) Biotalouskenaarioiden mukaisten hakkuiden vaikutukset metsien monimuotoisuudelle tärkeisiin rakennepiirteisiin. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 51/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-294-2>.

Korhonen KT., Ihalainen A., Kuusela S., Punntila P., Salminen O., Syrjänen K. (2020) Metsien monimuotoisuudelle merkittävien rakennepiirteiden muutokset Suomessa vuosina 1980–2015. Metsätieteen aikakauskirja, artikkelitunnus 10198. <https://doi.org/10.14214/ma.10198>.

Luke/tilastot (2022) <Suojelualueet, talousmetsien monimuotoisuuden suojelukohteet ja luontoarvojen suojelua tukevat alueet muuttujina vuosi, maakunta, suojeluluokka, maaluokka ja pinta-ala ja osuus. PxWeb (luke.fi)>

Luke/hakkuukertymä (2023) <Hakkuukertymä ja puuston poistuma alueittain 2022 | Luonnonvarakeskus (luke.fi)>

Luonnonkirjo (2021) < Luonnon kirjo > SYKE ja ELY-keskukset irtautuivat PEFC-metsäsertifiointikriteeristön tarkistustyöstä: Uudistustyössä ei huomioitu riittävästi ekologista kestävyyttä>

Melin, M. (2024)

<<https://twitter.com/markusmelin1/status/1801512062301921456?s=46&t=nYkbhhOSMp5c1m1VjvUfIA>>

Pihlainen S., Pohjola, J., Tiirainen P., Pekkonen M., Kostamo K. ja Kautto, P. (2023) Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 30/2023.

Punntila, P. (2020) Metsäsertifioinnin historia metsäluonnon monimuotoisuuden turvaajana Suomessa – turvan taso lakitasoon verrattuna. Julk.: Auvinen, A.-P., Kemppainen, E., Jäppinen, J.- P., Heliölä, J., Holmala, K., Jantunen, J., Koljonen, M.-L., Kolström, T., Lumiaro, R.

Punntila, P., Venesjärvi, R., Virkkala, R. & Ahlroth, P. (toim.) (2020) Suomen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutuksen ja vaikutusten arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:36. s. 263–273.

Salminen O., Kuusela S., Punntila P., Syrjänen K. (2023) Luonnonhoidon ja lisäsuojelun vaikutukset metsien monimuotoisuudelle tärkeisiin rakennepiirteisiin ja puuntuotannon mahdollisuuksiin. Metsätieteen aikakauskirja 2023–10721. Tutkimusartikkeli. 35 s. <https://doi.org/10.14214/ma.1072>

Siitonen, J., Punntila, P., Korhonen, K. T., Heikkinen, J., Laitinen, J., Partanen, J., Pasanen, H. & Saaristo, L. (2020) Talousmetsien luonnonhoidon kehitys vuosina 1995–2018 luonnonhoidon laadun arvioinnin sekä valtakunnan metsien inventoinnin tulosten perusteella. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2020: 1–71.

Siitonen, J., Määttä, K., Punntila, P. & Syrjänen, K. (2021) Metsälain arvioinnin jatkoselvitys 10 §:n muutosten vaikutuksista monimuotoisuuden turvaamiseen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 6/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 76 s.

Syrjänen, K., Korhonen, K.T., Punntila, P. ja Siitonen, J. (2024) Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa Euroopan komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu Kimmo Syrjänen,

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2 | 2024

EU:n luonnontilaisten ja vanhojen metsien määrittelyä, kartoitusta, seuranta ja tiukkaa suojelua koskevat komission suuntaviivat - Publications Office of the EU (europa.eu)

Ihaksi Taina
BSAG Baltic Sea Action Group